

Ivana Krstić-Mistridželović
Od predstavničke do parlamentarne vlade u Srbiji
Kriminalističko-policijska akademija, 2017, 205 str.

Darko Simović¹
Kriminalističko-policijska akademija, Beograd

Monografija pod nazivom *Od predstavničke do parlamentarne vlade u Srbiji*, autorke prof. dr Ivane Krstić-Mistridželović, u izdanju Kriminalističko-policijske akademije 2017. godine, sastoji se iz uvodnog dela, tri glave i zaključnih razmatranja na 205 stranica teksta.

Bez obzira na to što je, posmatrano sa stanovišta naše pravne literature, razvoj srpske ustavnosti u XIX veku relativno opsežno istraživan, i sama autorka u uvodnom delu teksta naglašava da ima prostora za nove studije koje će obrađivati ovaj period, budući da su se drugi autori u najvećoj meri fokusirali na normativni okvir i političku praksu parlamentarizma ustanovljenog 1888. godine, a daleko manje pažnje je posvećivano idejnim osnovama i društveno-političkim preduslovima takvog političkog režima. Otuda, autorka sebi postavlja zadatak da kroz sagledavanje idejnog koncepta parlamentarizma i njegovih domašaja u političkoj praksi Srbije XIX veka ukaže na proces uobličavanja instituta parlamentarizma u kojima će Ustav od 1888. godine predstavljati krunu u njegovom razvoju.

Premda je u uvodnim napomenama to nagovešteno, autorka već u prvoj glavi naslovljenoj „Idejni temelji predstavničkog sistema u Srbiji u XIX veku“ potvrđuje da je svoje istraživanje zasnovala ne samo na pravnom i istorijskom, već i na sociološkom i politikološkom metodu. O tome posebno svedoče izlaganja posvećena patrijarhalnoj demokratskoj tradiciji srpskog sela, zapadnjačkom liberalizmu i doktrini narodnjaštva. Međutim, autorka se ne udaljava previše od osnovne teme studije, ne rasplinjava svoje pripovedanje, već ostaje sve vreme fokusirana na ukazivanje društveno-političkih pretpostavki koje su prethodile ustanovljavanju parlamentarizma u nas. Posebnu vrlinu prve glave

---

¹Redovni profesor, darko.simovic@kpa.edu.ra

predstavlja činjenica da je autorka na relativno malom prostoru uspjela da, kroz njihove ideje, uverljivo prikaže i najznačajnije ličnosti iz onovremenog društvenog i političkog života koje su učestvovala u stvaranju i građenju predstavničke vlade i parlamentarizma u Srbiji XIX veka.

Drugu glavu studije autorka posvećuje temi Narodne skupštine u političkoj praksi Srbije u XIX veku. Reč je o centralnoj glavi studije u kojoj je vidljiv i najsnažniji autorski pečat o procesima koji su prethodili i nagoveštavali parlamentarizam u Srbiji.

Budući da je za nastanak predstavničke vlade od presudnog značaja položaj predstavničkog tela koje je prošlo dug razvojni put od staleške skupštine na samom početku XIX veka, autorka je ovom pitanju posvetila značajnu pažnju. Pri tome, autorka se klonila opsežnih izlaganja i ponavljanja opštepoznatih mesta, već je sažeto i sintetički svoje istraživanje fokusirala prevashodno na nezaustavljiv politički proces obrazovanja predstavničke vlade. Prema tome, u ovom segmentu studije autorka je prvenstveno istoričar koji dobro razume pravno-političke događaje.

Mada Namesnički ustav nije ustanovio parlamentarizam, tragovi takve prakse počeli su da se pojavljuju još za vreme njegove primene. Relativno značajan period u razvoju srpske države u kome su se događaji smenjivali veoma brzo, autorka je uspjela da prikaže sažeto i pitko. Posebno značajan segment druge glave posvećen je otvaranju ustavnog pitanja u Srbiji, u kome autorka vešto ukazuje na društveno-političke procese koji su prethodili donošenju Radikalskog ustava i konačnom uspostavljanju parlamentarizma u Srbiji. Prikazan je rad Velikog ustavotvornog odbora u čijem sastavu su se našle ondašnje najumnije srpske glave. Rasprave sa tog odbora, čijim radom je rukovodio kralj Milan, ostale su inspirativne za analizu, a one prevashodno svedoče o visokom nivou tadašnje pravne kulture, kao i o dobrom poznavanju najznačajnijih rešenja iz uporednog konstitucionalizma. Obrazac usvajanja Radikalskog ustava, koji podrazumeva traganje za kompromisom i najpraktičnijim rešenjem saglasno postojećim političkim prilikama, svedoči o činjenici da ovaj ustav, ne samo po rešenjima koje je sadržao već i po načinu donošenja, može biti uzoran model.

U trećoj glavi autorka analizira pravne temelje parlamentarizma Srbije u XIX veku. Zapravo, istraživanje je usmereno na analizu ustavnog okvira iz 1888. godine kojim je ustanovljen parlamentarizam, a autorka na ovom polju potvrđuje da nije samo dobar istoričar, već je i solidan pravni analitičar. Pravni okvir parlamentarizma nije analiziran isključivo u ravni odnosa legislative i egzekutive, već je autorka izložila i druge segmente ovog kompleksnog institucionalnog modela. Tako nas autorka upoznaje i sa izbornim sistemom i administrativnom podelom zemlje, rešenjima skupštinskog poslovnika, temama ministarske odgovornosti i slobodom štampe, zbora i udruživanja. Osim

toga, pored ustavnog okvira ukazano je i na potonje zakonsko operacionalizovanje ustavnih odredbi od značaja za funkcionisanje parlamentarizma.

U svojim završnim razmatranjima autorka sintetički sumira celokupno dotadašnje izlaganje upotpunjujući svojim zapažanjima dosadašnja saznanja na ovom polju. Ostalo je apostrofirano da su ideje o parlamentarnoj vladi uveliko prethodile formalnom uspostavljanju parlamentarizma. Međutim, čak i kada je nominalno ustanovljen, parlamentarizam nije na pravi način zaživeo u praksi. Osim toga što očigledno nisu postojale društveno-političke pretpostavke za elementarno funkcionisanje parlamentarizma, već tada su se mogle uočiti sve boljke savremenih sistema vlasti, kao što su težnja ka koncentrisanju vlasti i stvaranju partijske države.

Nesumnjivo, i pored izuzetno bogate literature o ovom periodu našeg ustavnog razvoja, autorka Ivana Krstić-Mistridželović je ipak uspjela da pruži jedan novi, originalan pogled na nastanak i razvoj predstavničke i parlamentarne vlade u Srbiji XIX veka. Multidisciplinarni pristup, kao i nerasplinut sintetički pogled na značajan period u pravno-političkom razvoju Srbije, daju vrednost ovoj monografskoj studiji. Odabir i obim korišćene literature svedoče da autorka dobro poznaje temu o kojoj piše. Studija je napisana lepim stilom i lako razumljivim jezikom.

Sasvim sigurno, monografska studija „Od predstavničke do parlamentarne vlade u Srbiji“, autorke prof. dr Ivane Krstić-Mistridželović, biće rado čitana i korisna svima onima koji se bave nacionalnom istorijom države i prava, ali i poslenicima nauke ustavnog prava.

